

ÕIGUSKANTSLERI KANTSELEI

Lasteombudsman - laste huvide kaitsja

**Õiguskantsleri Kantselei laste õiguste osakonna
juhataja Andres Aru**

28. september 2011

Tallinnas

ÜRO Lapse Õiguste Konventsioon

- Vastu võetud ÜRO peaassamblee poolt 20. novembril 1989. a.
- Eesti liitus konventsiooniga 1991. aastal.
- Loodi lapse õiguste kaitseks ja edendamiseks ning selleks, et anda riikidele juhtnööre lapse õiguste tagamisel.
- Kõige kiiremini ratifitseeritud ja kõige suurema arvu riikide poolt, kui mistahes teine rahvusvaheline inimõiguste dokument.

Sõltumatu riiklik inimõiguste institutsioon

- ÜRO Lapse õiguste konventsiooni artikkel 4:
“Osalisriigid võtavad kasutusele kõik vastavad seadusandlikud, administratiivsed ja teised abinõud, tagamaks selles konventsioonis tunnustatud õiguste täitmist. Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste osas näevad osalisriigid ette olemasolevate võimaluste maksimaalse ärakasutamise, vajaduse korral rahvusvahelise koostöö raames.”
- ÜRO Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 2:
“ÜRO Lapse Õiguste Komitee peab sõltumatu riikliku inimõiguste institutsiooni asutamist konventsiooni ratifitseerimisel võetud osalisriikide kohustuseks.”

- **19.03.2011 jõustus õiguskantsleri seaduse muudatus, millega täiendati õiguskantsleri seaduse §-i 1 lõikega 4, mis sätestab:**

“Õiguskantsler täidab tulenevalt lapse õiguste konventsiooni artiklist 4 lapse õiguste kaitse ja edendamise ülesandeid.”

- Laste õiguste osakond Õiguskantsleri Kantseleis

Lasteombudsmani peamised ülesanded

1. Lapse õiguste kaitse läbi järelevalve teostamise

- **Normikontrolli menetlus** - laste õigusi puudutavate õigustloovate aktide seadusele ja põhiseadusele vastavuse kontroll. (Sealhulgas kõik KOV õigustloovad aktid)
- **Ombudsmani menetlus** – õiguskantsler lahendab talle saadetud avaldusi, mis puudutavad laste põhiõiguste ja –vabaduste järgimist avalike ülesannete täitmisel, sealhulgas kontrollib erinevate lasteasutuste tegevuse seaduslikkust (asenduskodud, koolid jne).
- **Õiguskantsleri tegevus piinamise ja alandava kohtlemise vastase riikliku ennetusasutusena** – õiguskantsler viib regulaarselt läbi kontrollkäike sellistesse lasteasutustesse, kus laste liikumisvabadus on piiratud (alaealiste kinnipidamisasutused, erikoolid, kinnised lastepsühhiaatria osakonnad jne). Lisaks muu ennetustegevus (artiklid, koolitused jne)
- **Omainitsiatiivne menetlus** – nii kontrollkäikude korraldamine ja avaliku võimu teostajate tegevuse seaduslikkuse kontroll kui ka normikontroll.

Lasteombudsmani peamised ülesanded

ÕIGUSKANTSLERI KANTSELI

2. Lapse õiguste tutvustaja

- **Jälgida lapse õiguste konventsiooni rakendamist ja olla konventsioonis sätestatud õiguste tutvustaja.** (*nt Koostöö PÖFFiga*)
- **Teostada analüüse ja viia läbi uurimusi kitsamates lapse õigusi puudutavates küsimustes ning teha tulemuste pinnalt soovitusi ja ettepanekuid.** (*Lapse õiguste monitooring, analüüs perekonna vaesuse mõjust lapse arengule, asenduskodudes elavate laste olukorra analüüs*)
- **Teha koostööd riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustega, koolidega, kodanikeühendustega, erialaspetsialistidega.** (*Teabepäevad maavalitsustes, Koostöö ja kohtumised erinevate MTÜdega*)
- **Olla inimõiguste ja kitsamalt laste õiguste alase hariduse toetaja ja koolituste läbiviija.** (*Koolitused asenduskodus, lasteaedades, tudengitele*)
- **Vastata laste ja teiste isikute poolt esitatud laste õiguste alastele küsimustele**

3. Laste eestkõneleja roll lapse õiguste küsimuses

- **Välja selgitada laste seisukohad ja olla nende tutvustaja ja avalikkusele edastaja** (*Lapse õiguste monitooring, nn Nõuandev Kogu, joonistusvõistlus jne*)
- **Toetada laste ühiskonnaelus osalemist** (*nn Nõuandev Kogu*)
- **Teha koostööd laste- ja noorteorganisatsioonidega**
- **Esindada laste huve õigusloome protsessis** (*Laste ja perede arengukava, alaealise mõjutusvahendid, sõltuvushäiretega laste rehabilitatsioon, lastekaitse seadus jne*)
- **Julgustada teisi riigiasutusi lapsi senisest enam kaasama**

Õiguskantsler lasteombudsmani ülesannetes

Kokkuvõtvalt on lasteombudsmani roll Eesti lastekaitse süsteemis:

- **Olla erapooletu analüüsija ja süsteemsetele probleemidele tähelepanu juhtija**
- **Laste õiguste kaitsja ja laste huvide eest seisja**

Üksnes mõned probleemid:

- **Info abivajavast lapsest ei jõua alati piisavalt kiiresti pädeva asutuse/isikuni** (*märkavad ja hoolivad kodanikud, julgustav ja selgitav juhend koostöös AKIga, nt kohustuslik lastearsti külastus*)
- **Lastele ja lastega peredele pakutav abi on ebaühtlaselt kättesaadav ja ei ole igas valdkonnas veel piisav** (*professionaalse lastekaitsetöötaja olemasolu + vajalike teenuste: nõustamine, pereteraapia, psühholoogiline abi jne kättesaadavus, KOVide erinev võimekus või prioriteedid? vanemaharidus koolihariduse osaks ja tasuta nõustamine hiljem kõigile soovijatele kättesaadav, puudega laste hoolekanne*)
- **Lasteaiakohtade puudus** (*riigi ja KOVide koostöö + koostöö võimalus KOVidele*)
- **Lapsi ei kaasata piisavalt neid puudutavate otsuste langetamisse** (*valla- või linna arengukava koostamine, üldplaneering, lastekaitse ja noorsootöö korraldamine jne*)

Täna tähelepanu eest!

Andres Aru

Õiguskantsleri Kantselei laste õiguste
osakonna juhataja

andres.aru@oiguskantsler.ee

www.oiguskantsler.ee